

e-ISSN: 2630-6417

International Journal of
Social, Humanities and
Administrative Sciences
(JOSHAS JOURNAL)

Vol: 8 Issue: 56
Year: 2022 September
Pp: 1105-1120

Arrival
02 August 2022
Published
30 September 2022

Article ID
64405
Article Serial Number
06

DOI NUMBER
<http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.64405>

How to Cite This Article
Öztürk, M. & Öztürk, A.
(2022). "Yönetici Olarak Okul
Müdürü Kavramına İlişkin
Metafor Algıları", Journal of
Social, Humanities and
Administrative Sciences,
8(56):1105-1120

International Journal of Social,
Humanities and Administrative
Sciences is licensed under a
Creative Commons
Attribution-NonCommercial
4.0 International License.
This journal is an open access,
peer-reviewed international
journal.

Yönetici Olarak Okul Müdürü Kavramına İlişkin Metafor Algıları

Metaphorical Perceptions Regarding the Concept of School Principal as an Administrator

Mustafa Öztürk Ayşe Öztürk

Okul Müdürü., MEB, Konya, Türkiye
Öğretmen., MEB, Konya, Türkiye

ÖZET

Bu araştırma ile öğretmenlerin yönetici olarak okul müdürü kavramı ile ilgili sahip oldukları algıların metaforlar aracılığı ile ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomoloji) deseni kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile 2021-2022 eğitim yılında Çumra'da görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 126 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri öğretmenlere sorulan "Yönetici olarak okul müdürü.....gibidir; çünkü....." ifadesinin yer aldığı yarı yapılandırılmış form kullanılarak toplanmıştır. Öğretmenlerin yönetici olarak okul müdürü kavramına ilişkin 69 metafor ürettikleri görülmüştür. Bu metaforlar gruplandırılmış ve 14 farklı tema meydana gelmiştir. Öğretmenlerin okul yönetici olarak okul müdürünü en fazla baba metaforu, lider ve yol gösterici temasında gördüğü saptanmıştır. Daha önce Çumra ilçesi ile böyle bir çalışmanın yapıldığına dair bulguya rastlanmamıştır. Bu çalışma ile okul müdürlerinin babacan, anlayışlı, kucaklayan öğretmenlerini gözetip kollayan rollerinin ön plana çıktığı görülmüştür. Şu anda görev yapan okul müdürleri ile görev yapacak okul müdürlerinin bu metaforlardan yola çıkarak olumlu kabul görmüş özellikleri benimsemesine örnek teşkil edecek bir çalışmadır. Ayrıca eğitim kurumlarının diğer paydaşları da dikkate alınarak başka yapılacak çalışmalara da örnek teşkil edebilme özelliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Yönetici, Okul Müdürü, Metafor

ABSTRACT

With this research, it is aimed to reveal the perceptions of teachers about the concept of school principal as a manager through metaphors. Phenomenology design, one of the qualitative research designs, was used. The study group of this research consists of 126 teachers who worked in Çumra in the 2021-2022 academic year and participated in the research voluntarily with the easily accessible sampling method. The data of the research is like "School principal as a manager..... when asked to teachers. Because..... It was collected using a semi-structured form with his statement. It was observed that teachers produced 69 metaphors regarding the concept of school principal as manager. These metaphors were grouped and 14 different themes emerged. It has been determined that the teachers see the school principal as a school manager mostly in the metaphor of father and leader and guide. There is no proof that a similar study has ever been done with the Çumra district. With this study, it has been seen that the roles of school principals who take care of their fatherly, understanding, embracing teachers come to the fore. The adoption of the widely regarded traits based on these metaphors by school principals who are presently employed and those who will be is an illustrative study. Additionally, it has the quality of serving as an illustration for other studies that will be conducted while taking other stakeholders in educational institutions into account.

Keywords: Teacher, Manager, School Principal, Metaphor

1. GİRİŞ

Eğitim; sosyal, ekonomik ve kültürel değişimi etkileyen toplumun geleceğine yön veren bir süreç olarak kabul edilmektedir (Özgül, 1973). Eğitim, bireyin ve toplumun hayatına yön veren geleceğimizin aynasıdır (Şahin, 2012).

Eğitim, hayatımızın bir parçası olup herkesin peşinden koştuğu önceleri fazla bir beklenti yok iken günümüzde beklentilerin ve isteklerin arttığı ve kendimizi, ülkemizi ve dünyayı şekillendireceğimiz bir unsur haline gelmiştir. Eğitim ve okulun önemi bu kadar arttığı günümüzde okul müdürünün de önemi artmış ve toplumun beklentileri de değişikliğe uğramıştır.

Geçmişten günümüze toplumlarda eğitim vazgeçilmez bir süreçtir. Çocukların geleceğe hazırlanması okullarda gerçekleşir. Buna bağlı olarak günümüz okullarının önemi ve var olma gerekçesi değişmiştir. Bir eğitim örgütü olarak okul; eğitim sisteminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda öğrencilere bilgi, beceri ve davranışların kazandırıldığı eğitim hizmetinin üretilip sunulduğu yerdir (Demirtaş ve Özer, 2014). Dünün okulundan temel düzeyde okuma yazma, dört işlem becerisi beklenirken bugün okuldan bilgi üretimi ve tüketimi hızını yakalaması beklenmektedir (Yavuz, 2015). Gelişen dünyada eğitim sistemi ve insanların eğitimden beklentileri de sürekli gelişmiş ve değişmiştir. Bu değişimde okullarımız da birçok alanda değişmiştir. Özellikle de yönetim ve eğitime bakış açısındaki değişim kaçınılmaz olmuştur.

Okul müdürü, yönetiminden sorumlu olduğu kurumda Milli Eğitim amaçları doğrultusunda eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinden sorumlu kişidir (Meb Mevzuat). Geçmişte müdürün temel görevi; etkili bir okul binası yöneticiliği, okul binasının bakımı, personel işleri, okula kaynak sağlama, okul çevresinde güvenliği sağlama, çevre ile ilişkiler, yemek ve servis hizmetlerinin yapılması olarak görülmekteydi (Yavuz, 2015). Geçen yüzyılda okul müdürünün rolleri, mevzuatı uygulamak, okul bütçesini dengeli bir şekilde kullanmak, okul ve çevre ilişkisini dengeli bir şekilde yürütmek olarak görülmüştür (Korkmaz ve Çevik, 2018). Geçmişteki okul müdürü bu görevleri yaparken güç ve yetkileri kendisinde toplamıştır. Bu yetkilerini emri altında çalışanlara karşı kullanarak görevlerini yerine getirmişlerdir.

Günümüzün okul müdürleri aynı zamanda öğrencilerin öğrenme sürecinde lider olarak görev almak zorundadır (Yavuz, 2015). Çevresi ile iyi ilişkiler geliştirme, öğrencilerin her açıdan gelişimini takip etme gibi sorumlulukları yerine getirme ve eğitim öğretim faaliyetlerinin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesinde okul müdürü büyük bir öneme sahiptir (Gürbüz, Erdem ve Yıldırım, 2013). Günümüzde yaşanan sosyal, politik ve teknolojik dönüşümlere bağlı olarak, okul müdürlerinin rol ve görevleri de sürekli değişmektedir (Demirtaş ve Özer, 2014). Okul müdürü, okulun misyon ve vizyonunu belirleyerek bunlara okulca ulaşabilmek için nasıl davranılması gerektiğinin hesabını yaparak okul iklimini ona göre oluşturmakla yükümlüdür (Yıldırım, 2011). Tanımlardan da anlaşıldığı gibi günümüz okul müdürleri okulunu geleceğe taşıyan, değişime ayak uyduran, daha çok sorumluluk alıp okulunu öğrenmenin merkezi haline getiren, kurum olması için çalışandır.

Günümüzde ise çağdaş okul yöneticisi olarak nitelendirilen yöneticilerini öğretim liderliği, toplum liderliği, vizyonerlik, örgütsel mimarlık, rehberlik, destekleyicilik, kültürel liderlik, güvenlik uzmanlığı, sosyal hizmet uzmanlığı, kolaylaştırıcılık, değişimi yönetebilme, denetleyen ve yönetmeliklere hâkim olma, zamanı yönetebilme, program geliştirebilme, disiplin figürü ve ekonomist olmak gibi yeni görev ve davranışlar üstlenmeleri beklenmektedir (Kösterelioğlu, 2014).

Yönetici olarak okul müdürü yasal metinlerden aldığı güçle daha çok liderlik özelliklerini kullanarak, benimseterek ve ikna ederek yönetim etkinliklerini sürdürmelidir (Yavuz, 2015). Günümüzde okulları yönetmek, okulları geliştirmek, okul müdürünün deyim yerinde ise solo hareket ederek tek başına yapacağı iş olmaktan çıkmıştır (Balcı, 2021).

Yönetici olarak okul müdürleri belli bir alanın dışına çıkıp, kendisine çizilen tanımları aşır, birçok liderlik rollerini kendisi etrafında toplayıp geniş kapsamlı ve özellikli yönetici olmalıdırlar. Öğretim lideri olarak etkili okul müdürleri; araştırma sonuçlarına dayanan güçlü öğretim ve program bilgisine sahip, öğrenmeyi motive eden, kendisinin, öğrencilerin ve öğretmenlerin öğrenmesini ve kendisinin yenilenmesini kolaylaştıran bir rol üstlenmelidir (Yavuz, 2015). Dönüşümsel liderin kurumsal yapıyı farklılaştırma ve yenilemeyi sağlayan kişi olduğundan vizyon sahibi bir lider olduğu belirtilmektedir. Bu tür liderler çalışanların motivasyonu sağlamakta çalışanlara bir sinerji ortaya çıkarmaktadır. Liderliğin birçok tanımı olmasına rağmen liderin bulunduğu koşullarda gereksinimleri etkilemesi ve elde edilen gücü hareket ettirebilmesidir, şeklinde tanımlanmıştır (Yeşil, 2016). Okulda model olma rolünde olan müdürün, etik değerlerden yoksun olması düşünülemez. Bu anlamda müdürler, okulda var olan değer sistemini korumalı; gelişen durumlara uygun etik kurallar üretebilmeli ve bunu okul çevresiyle paylaşabilmelidir (Yavuz, 2015). Okul müdürü okulunda sağlam bir okul kültürü oluşturmalıdır. Bu kültürün temeli de okulun kalitesi üzerine kurulmalıdır. Okul müdürü otoriter emirler yağdıran değil daha çok kurumun paydaşları ile hareket edip okulda yürütülen faaliyetleri birlikte gerçekleştiren onları destekleyen konumda olmalıdır. Ortak hayaller çerçevesinde birleştiren, büyük resmi gösteren, nereye gidilmek istendiğini belirten ancak nasıl ulaşacak konusunda bireylere deneme yapmaları olanağı veren risk almakta önlerini açan liderlik olmalıdır. Liderler her zaman bilgiyi açıklarlar yeni bilgi, yeni ufuklar kazandıracağını bilmelidirler. Bu liderlik tarzında izleyicilerin kendini geliştirip sorunlarına kendilerini çözüm bulması güdülenmiştir. Gerek olduğu durumlarda ise yardımcı olmakta fikri sorulduğu zaman görüşünü bildirmektedir. Bu tür liderler yetkiye sahip çıkmamakta yetki kullanımının tamamen astlarına bırakmaktadır.

Tek bir insan modeline dayanan liderlik yaklaşımları günümüz örgütlerinin değişen ve çeşitlenen ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Her geçen gün örgütler büyümekte, değişim hızı artmakta ve insanların liderden beklentileri farklılaşmaktadır. Bu nedenle de liderliğin dağıtılması konusu öne çıkmaktadır (Yavuz, 2015). Okul müdürü öğretim lideri, arabulucu, öğretmen, problem çözücü gibi roller üstlendiği görülmüştür (Gürbüz, Erdem ve Yıldırım, 2013).

Yapılan araştırmalardan da anlaşıldığı gibi okul müdürlerinin sadece bir role bürünmesi yeterli değildir. Duruma ve yaşanan olaylara karşı liderlik özelliklerinin çoğuna sahip olmalı ona göre hareket etmelidir. Bu kadar önemli olan eğitim kurumlarını yönetecek okul müdürlerinin eğitimi ve ataması da çok büyük önem arz etmektedir.

Okul müdürü olarak atanma sürecine bakıldığında ülkeden ülkeye farklı uygulamalar olduğu söylenebilir (Gülmez ve Yavuz, 2016). Müdürlerin yetiştirilmesi için düzenlenecek hizmet öncesi ve hizmet içi programların içerikleri konusunda pek çok eğitim sisteminde çalışmalar yürütülmektedir (Demirtaş ve Özer, 2014).

Okul müdürü olarak atanacaklar ABD Eğitim Yüksek Lisansı yapmak ve Singapur'da eğitim yönetimi alanından mezun olmak zorundadır. Ülkemizde de yönetici eğitimine önem verilen müdürlerin kendisini geliştirdiği bir yönetici yetiştirme ve bunu destekleyen bir atama şekli oluşturulmalıdır. Yönetim eğitilmeden eğitim yönetilmez (Yavuz, 2015). Bu slogandan da yola çıkarak denilebilir ki okul müdürleri ve yöneticilerinin eğitimine kesinlikle önem verilmelidir.

Metafor sözcüğü Grekçe bir kökenden gelmektedir. Sözcüğün aslı “Metapherein”dır. Bu sözcük birleşik bir sözcüktür. “Meta” değişim, öte ve aşırı anlamlarına gelirken, “pherein” ifadesi de “götürmek, gitmek, taşımak” anlamlarına gelmektedir. Sözcüğü bir bütün olarak gördüğümüzde ise “bir yerden başka bir yere götürmek” olarak ifade edilebilir (Çobanoğlu ve Gökalp, 2015).

Metaforlar günlük hayatta kullandığımız dili sadece süslemeye yönelik bir söz sanatından ibaret değildir, onların insan hayatındaki önemi bundan çok daha fazlasını kapsar. Metafor kavramı Türkçede “eğretileme” veya “istiare” olarak kullanılmasına karşın, bu iki kavramın da “metaforun özünü iskaladığı” düşünülmektedir (Saban, 2008). Metafor kullanımı, bireyin genel olarak dünyayı algılayışını yapılandıran bir düşünme biçimi ve bir görme biçimi anlamına gelir (Yazar, Özekinci ve Lala, 2017). Metaforlar çağdaş eğitimcilerin dikkatini zihinsel süreçlerin algılanması noktasında oldukça yoğun bir şekilde çekmektedir (Çobanoğlu ve Gökalp, 2015) Sözcüklerin kifayet etmediği veya ifadelerin güçlendirilmesi gereken bazı durumlarda metaforlar vazgeçilmez bir ifade aracı olmaktadır (Küçükgençay, 2019).

İnsanlar düşüncelerini bazen doğrudan ve net kavramlarla bazen de dolaylı olarak başka şeylere benzeterek izah ederler. İşte nesnelere ve durumların kendi ifadeleri dışında farklı kavramlara anlatılıp yorumlanmasına metafor denilmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Çumra'da görev yapan öğretmenlerin “Yönetici olarak okul müdürü” kavramına ilişkin algılarının ne olduğunu metaforlar aracılığı ile tespit etmektir. Bu kapsamda aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır.

- ✓ Öğretmenlerin yönetici olarak okul müdürü kavramına ilişkin metaforlar nelerdir?
- ✓ Öğretmenler ve söylemiş olduğu metaforlar ortak özellikler bakımından kavramsal temada nasıl toplanabilir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Öğretmenlerin yönetici olarak okul müdürü kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar yoluyla ortaya çıkarmayı amaçlayan tarama modelindeki bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni katılımcıların olgulara ilişkin yaşantı ve anlamlarını tespit ederek farklı bakış açılarıyla olguları anlamlandırmayı amaçlayan nitel bir araştırma desendir (Korkmaz ve Çevik, 2018). Nitel araştırma desenlerinde biri olan “farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanma” olarak ifade edilen olgubilim (fenomenoloji) çerçevesinde yürütülmüştür (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Olgu bilim yaklaşımı bütün nitel araştırmaların temelinde yer almakla birlikte insanların kendi yaşam dünyalarının ve gündelik eylemlerinin yansımaları olarak tanımlanması metaforların tespitinde önemli kolaylıklar sağlayacaktır (Merriam, 2009).

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile 2021-2022 eğitim yılında Çumra'da görev yapan ve gönüllü olarak katılan 127 öğretmenden oluşmaktadır. Ancak bir öğretmenin verileri isim belirttiği için araştırmadan çıkartılmış olup geriye kalan 126 öğretmenin verileri araştırmaya dâhil edilmiştir. Kolay örnekleme tamamen mevcut olan, ulaşılması hızlı ve kolay olan ögelere dayanır (Patton, 2002).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik yapıları çıkarıldığında 57'si (%44,9) erkek, 69'u (%55,1) kadınlardan oluşmaktadır. Branşlarına göre çalışmamıza katılan öğretmenlerin dağılımları incelendiğinde Almanca branşında 2 (%1,6), Beden Eğitimi branşında 2 (%1,6), Bilişim Teknolojileri 2 (%1,6), Biyoloji branşında 2 (%1,6), Coğrafya branşında 3 (%2,4), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi branşında 13 (%10,2), Fen Bilimler branşında 6 (%4,7), Fizik branşında 2 (%1,6), İlköğretim Matematik 2 (%1,6), İngilizce 11 (%8,7), Kimya branşında 3 (%2,4), Matematik branşında 9 (%7,1), Meslek Dersleri branşında 10 (%7,9), Okul Öncesi branşında 8 (%6,3), Özel Eğitim branşında

1 (%0,8), Rehberlik branşında (%2,4), Sınıf öğretmenliği branşında 13(%10,2), Sosyal Bilgiler branşında 8 (% 6,3), Tarih branşında 3(%3,1), Türk Dili ve Edebiyatı branşında 6 (%4,7), Türkçe branşında 11(%8,7) ve diğer branşlarda ise 6 (%4,7) olarak katılım görülmüştür.

Şekil 1. Öğretmenlerin Görev Yaptığı Okul Türüne Göre Dağılımı

Kıdem değişkeninde ise 1-5 yıl 26 öğretmen (% 20,5), 6-10 yıl 32 öğretmen (%25,2), 11-15 yıl28 öğretmen (%22), 16-20 yıl 21 öğretmen (%16,5), 21-25 yıl 12 öğretmen (%9,4), 26-30 yıl 7 öğretmen (%5,5), 30 yıl üzeri kıdeme sahip 1 öğretmen (% 0,8) yer almıştır. Öğretmenleri görev yapmış oldukları kurumlar ise aşağıdaki grafikte değerlendirmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Yapmış olduğumuz bu araştırma için form tasarlanmıştır. Bu form veri toplama formu şeklinde hazırlanmıştır. Formun içeriği iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümde gönüllü olarak katılma durumu, cinsiyet, görev yaptığı kurum, mesleki kıdem ve branşları sorularından oluşmuştur. İkinci bölümde ise öğretmenlere; “Yönetici olarak okul müdürü gibidir; çünkü.....” cümlesi yer almıştır. Öğretmenlerin metaforu daha iyi anlamaları ve verilerin hangi amaçla kullanılacağına anlaşılması açısından “Uzaktan lisans eğitimi *konfor* gibidir. Çünkü *evimde pijamalarım ile katılabiliyorum.*” örneği verilmiştir. Çumra’da görev yapan öğretmenlerden toplanan veri toplama formu bilgisayara işlenmiştir. Çalışmamıza katılan 127 öğretmenden biri müdür ismini belirttiği için çıkarılmış toplam 126 öğretmenin belirtmiş olduğu metafor değerlendirmeye alınmıştır. Bu veriler çalışmanın veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Öğretmenlerden alınan verilerin toplanmasından sonra elde edilen veriler, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan içerik analizi tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Öğretmen yönetici olarak okul müdürü kavramına yönelik ürettikleri metaforik ifadelerinin çözümlenmesi ve yorumlanması sürecinde dört aşamalı bir süreç takip edilmiştir (Şaban, Koçbeker ve Saban, 2006). Bu aşamalar adlandırma, tasnif (eleme ve arıtma), kategori geliştirme, geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşamalarıdır.

2.4.1. Adlandırma Aşaması

Yapılan çalışmanın bu aşamasında, öğretmenlerin vermiş olduğu metaforlar katılımcıların bölümlerine formun yanıtlanma sıralarına göre Ö1-Ö2, Ö3Ö125, Ö126 şeklinde kodlanmıştır. Yapılan bu kodlamanın ardından tablo haline getirilerek metaforlar alfabetik olarak sıralanmıştır

2.4.2. Tasnif (Eleme Ve Arıtma) Aşaması

127 öğretmenin yanıtlamış olduğu bu metaforlardan bu aşamasında katılımcılardan bir kişi isim belirttiği için bu metafor liste dışında tutulmuştur. Bu metaforun elenmesinden sonra geriye kalan 126 adet metafor içeren form tema geliştirme aşamasına tabi tutulmuştur.

2.4.3 Tema Geliştirme Aşaması

Çalışmanın bu aşamada içerik analizi sonucunda tasnif aşamasından geçen 126 metaforik ifade benzerlik ve ortak özellikler bakımından analiz edilmiş ve ortak özellik taşıdığı belirlenen metaforlar aynı grup altında toplanmıştır. Katılımcıların gerekçeleri ve mantıksal dayanakları da dikkate alınarak her metafor belli bir tema ile ilişkilendirilmiş

böylece yönetici olarak okul müdürü kavramına yönelik olarak öğretmenler için 14 farklı tema oluşturulmuştur. Bu çalışmada öğretmenlerin belirtmiş olduğu metaforlar ve ilişkilendirilen temalar frekans değeri ve yüzdeleri verilmiştir. Frekans ve yüzdeleri verdikten sonra katılan öğretmenlerin metaforları da örnek olarak verilmiştir.

2.4.4. Geçerlik Ve Güvenirlik Aşaması:

Araştırma sürecinde katılımcıların düşüncelerini etkilememek için katılımcılar gönüllülük esasına göre formu doldurmuşlardır. Formda katılımcıların isimleri, çalıştığı okul ismi, e-mail adresleri gibi kim olduklarını belirtecek veriler istenmemiştir. Katılımcılara gönderilen form ve formun açıklama kısmında yer verilen örnek metaforlar yönetici olarak okul müdürü kavramına yönelik metaforlardan seçilmemiştir.

Nitel araştırmalarda iç geçerliğin yerine inanılabilirlik, dış geçerliliğin yerine aktarılabilirlik kullanılmaktadır (Guba, 1981). İnanılabilirlik, nitel araştırmada olguya yönelik bireylerden elde edilen deneyimlerin doğru bir biçimde tanımlanmasını ve yorumlanmasını ifade etmektedir. Aktarılabilirlik ise araştırma bulgularının benzerlik derecesi ya da uyum derecesi yüksek olduğu belirlenen araştırma durumu dışındaki içeriklerle örtüşmesidir (Krefting, 1991). Ayrıca geçerliği sağlamak için öğretmenlerin yönetici olarak okul müdürü kavramına vermiş yanıtlardan bire bir alıntılar da sunulmuştur.

Yapılan bu çalışmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla elde edilen veriler alanında uzman iki kişi tarafından birbirlerinden bağımsız şekilde kodlanmıştır. Elde edilen 126 metafor ve metaforun gerekçesinin yer aldığı ilk liste ile 14 kategori ve bu kategorilere dair kısa açıklamaların bulunduğu ikinci bir liste nitel analiz konusunda deneyimli başka bir uzmana verilmiş ve bu iki listede yer alan maddelerin eşleştirilmesi istenmiştir. Bu işlemde sonra görüş birliği ve ayrılığı karşılaştırılmıştır. Miles ve Huberman'ın (1994: 64) "Güvenirlik = ((Görüş Birliği) : (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)) x 100" formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Bu durumda güvenilirlik, % 94,2 (Güvenirlik = 126 / (126 + 8) = 0,9402) olarak bulunmuştur. Görüş ayrılığı bulunan metaforlar tartışılarak tam bir uzlaşma sağlanmıştır. Saban'a (2009) göre nitel araştırmalarda 0,90 ve üzeri güvenilirlik aranır. Buna göre yapılan bu çalışmanın güvenilirliğinin yeterli olduğu söylenebilmektedir.

3. BULGULAR

Yönetici olarak okul müdürü kavramına yönelik 126 katılımcının düşüncesine göre 69 farklı metafor oluşmuş bu metaforlar ve öğretmen sayıları frekans değerleri ve yüzdeler halinde sunulmuştur.

Tablo 1. "Yönetici Olarak Okul Müdürü Kavramına İlişkin Yönelik Üretilen Metaforlar ve Öğretmen Sayıları"

Sıra No	Metafor Adı	f	%	Sıra No	Metafor Adı	f	%
1	Abi	12	9,52	37	Kaynana	1	0,79
2	Adil Adaletli	3	2,38	38	Kılavuz	1	0,79
3	Ağaç kökü	1	0,79	39	Komutan	1	0,79
4	Amele	1	0,79	40	Konyaspor	1	0,79
5	Anne	2	1,59	41	Kök	1	0,79
6	Arı	1	0,79	42	Kubbe	1	0,79
7	Arkadaş	4	3,17	43	Lider	6	4,76
8	Ateşten Göm.	1	0,79	44	Liyakat Sahibi	1	0,79
9	Ayna	1	0,79	45	Lokomotif	1	0,79
10	Azrail	1	0,79	46	Makinist	1	0,79
11	Baba	14	11,11	47	Melek	1	0,79
12	Bahçıvan	2	1,59	48	Mevlana	1	0,79
13	Banka	1	0,79	49	Modern Köle	1	0,79
14	Bel Kemliği	1	0,79	50	Orkestra Şefi	4	3,17
15	Beyin	2	1,59	51	Otorite	1	0,79
16	Bina Temeli	2	1,59	52	Ön Yüz	1	0,79
17	Bulut	1	0,79	53	Önder	1	0,79
18	Can Simidi	1	0,79	54	Özverili	1	0,79
19	Cesur	1	0,79	55	Patron	3	2,38
20	Çoban	1	0,79	56	Rüzgâr	1	0,79
21	Direk	3	2,38	57	Sesteş Sözcük	1	0,79
22	Disiplin	1	0,79	58	Sünger	1	0,79
23	Eğitim Uzmanı	1	0,79	59	Şeker	1	0,79
24	Elzem	1	0,79	60	Taşıt	1	0,79
25	Emniyet Kemer	1	0,79	61	Teknik Direktör	2	1,59
26	Eski Sevgili	1	0,79	62	Temel Taş	1	0,79
27	Fener	1	0,79	63	Terazi	2	1,59
28	Güneş	1	0,79	64	Teşvik Eden	1	0,79
29	Hakem	2	1,59	65	Üçgen	1	0,79

“Baba gibidir çünkü öğretmenini öğrencisini baba gibi korumalı.” Ö18

“Baba gibidir çünkü okulun binasından içinde yaşayan herkesi kollar, gözetir, korur.” Ö4

“Anne gibidir çünkü onun gölgesi bize güven veriyor.” Ö58

“Emniyet kemeri gibidir çünkü o olmazsa kazada başımıza çok şey gelir.” Ö120

“Abi gibidir çünkü gerektiğinde gerekeni yapar.” Ö88

“Abi gibidir çünkü personeli sahiplenir.” Ö91

“Arkadaş gibidir çünkü sıkıntılı zamanlarda hep yanımda durur.” Ö80

Tablo 3.

SIRA NO	METAAFOR ADI	(f)
1	Baba	7
2	Abi	7
3	Anne	2
4	Arkadaş	2
5	Emniyet Kemerini	1
Toplam Öğretmen Sayısı		19
Toplam Metafor Sayısı		5

3.2. Destekleyici ve Kucaklayıcı Temasına göre Yönetici Olarak Okul Müdürü

10 frekans değerinin yer aldığı ve %7,94 yüzdeline dileme sahip bu temada yönetici olarak okul müdürünün metaforundan öğretmenlerini destekleyen başarılarını artırmaları noktasında onları kucaklayan yönü ortaya çıkmıştır. Tablo 4’te verilen metaforlar ise; Binanın Temeli (2), Ağaç Kökü (2), Halka (1), Kubbe (1), Temel Taşı (1), Zincir (1), Mevlana (1), Abi (1) şeklinde toplanmıştır. Aşağıda bu tema ile ilgili metafor örnekleri verilmiştir.

“Ağaç kökü gibidir çünkü ağaç dallarını, kollarını, yapraklarını ayakta tutar.” Ö 62

“Binanın temeli gibidir çünkü temel sağlam olunca okul da sağlam oluyor.” Ö3

“Mevlana gibidir çünkü herkese gel der.” Ö7

“Zincir gibidir çünkü tüm halkaları birbirine bağlar.” Ö63

“Halka gibidir çünkü herkesi birleştirir.” Ö126

“Kubbe gibidir çünkü birleştirir bütünler.” Ö 25

Tablo 4.

SIRA NO	METAAFOR ADI	(f)
1	Binanın Temeli	2
2	Ağaç Kökü	2
3	Halka	1
4	Kubbe	1
5	Temel Taşı	1
6	Zincir	1
7	Mevlana	1
8	Abi	1
Toplam Öğretmen Sayısı		10
Toplam Metafor Sayısı		8

3.3. Değerli ve Vazgeçilmeyen Temasına göre Yönetici Olarak Okul Müdürü

10 frekans değerinin yer aldığı ve %7,94 yüzdeline dileme sahip bu temada yönetici olarak okul müdürü öğretmenlerinin gözünde vazgeçilmez biri olup çok değerli bir konuma sahiptir. Tablo 5’te verilen metaforlar ise; Direk (3), Beyin (2), Baba (2), Lokomotif (1), Melek (1), Bel Kemiği (1) şeklinde toplanmıştır. Aşağıda bu tema ile ilgili metafor örnekleri verilmiştir.

“Direk gibidir çünkü kaleyi ayakta tutan direktir. Okul müdürü de okulu ayakta tutan bir direktir.” Ö104

“Beyin gibidir çünkü beyin vücudu müdür okulu yönetir.” Ö26

“Baba gibidir çünkü bir ev babasız bir okul müdürsüz asla olmaz.” Ö98

“Lokomotif gibidir çünkü bütün yükü o çeker.” Ö56

“Bel kemiği gibidir çünkü okul onun sayesinde ayakta durur.” Ö118

Tablo 5.

SIRA NO	METAAFOR ADI	(f)
1	Direk	3
2	Beyin	2
3	Baba	2
4	Lokomotif	1
5	Melek	1
6	Bel Kemigi	1
Toplam Öğretmen Sayısı		10
Toplam Metafor Sayısı		6

3.4. Olumsuzluk Unsuru Temasına göre Yönetici Olarak Okul Müdürü

5 frekans değerinin yer aldığı ve %3,97 yüzdelerik dileme sahip bu temada öğretmenlerinin gözündeki olumsuz durum ve davranışları ortaya çıkarılmıştır. Daha çok istenmeyen davranışları bu temada toplanmıştır. Tablo 6’da verilen metaforlar ise; Azrail(1), Kaynana (1), Banka (1), Eski Sevgili (1) ve Sesteş Sözcük (1) şeklinde listelenmiştir. Aşağıda bu tema ile ilgili metafor örnekleri verilmiştir.

“Azrail gibidir çünkü müdür bizi zorla çalıştırıyor.”Ö40

“Kaynana gibidir çünkü ne yaparsan yap yaranamazsın.” Ö108

“Banka gibidir çünkü siz uzak durmak istersiniz, ama sistem peşinizi bırakmaz.” Ö109

“Eski sevgili gibidir çünkü birçoğu olup olmadık saatlerde mesaj atar istekte bulunur. Can sıkır yılan çünkü kuyruğuna basarsan sokar.” Ö 107

“Sesteş sözcük gibidir çünkü herkeste farklı anlam çağırıştırır.” Ö94

Tablo 6.

SIRA NO	METAAFOR ADI	(f)
1	Azrail	1
2	Kaynana	1
3	Banka	1
4	Eski Sevgili	1
5	Sesteş Sözcük	1
Toplam Öğretmen Sayısı		5

3.5. Sorun Çözücü Temasına göre Yönetici Olarak Okul Müdürü

17 frekans değerinin yer aldığı ve %13,50 yüzdelerik dileme sahip bu temada yönetici olarak okul müdürleri gerek öğretmenlerin gerekse okulun sorunlarını çözen konumundadır. Tablo 7’de verilen metaforlar ise; İdareci (6), Baba (3), Abi (2), Arkadaş (1), Sünger (1), Cesur (1), Joker (1), Şeker(1), Üçgen (1), şeklinde toplanmıştır. Aşağıda bu tema ile ilgili metafor örnekleri verilmiştir.

“Baba gibidir çünkü okulun bütün sorunları ile ilgilenir çözer olması gerekeni olması gerektiği gibi sağlamla uğraşır.”Ö77

“Abi gibidir çünkü her daim bizim yanımıza bir sorunumuz olduğunda çözmek için elinden geleni yapar.” Ö66

“Cesur gibidir çünkü veliler ile ilgili sıkıntı ve sorunların çözüme kavuşturan bütün sorumlulukları üzerine alıp en güzel şekilde yerine getirmektedir.” Ö16

“İdareci gibidir çünkü başımız sıkıştığında yardımcıdır.” Ö27

“Sünger gibidir çünkü herkesin derdini çeker.”Ö65

“Joker gibidir çünkü her ne kadar belli bir görev tanımı olmasa da bazıları okulda hiçbir şey yapmazken bazıları ne iş varsa koşar, ne iş varsa onlar yapar, sorunların çözüm merkezidir.”Ö103

Tablo 7.

SIRA NO	METAAFOR ADI	(f)
1	İdareci	6
2	Baba	3
3	Abi	2
4	Arkadaş	1
5	Sünger	1
6	Cesur	1
7	Joker	1
8	Şeker	1
9	Üçgen	1
Toplam Öğretmen Sayısı		17
Toplam Metafor Sayısı		9

3.6. Adalet Temasına göre Yönetici Olarak Okul Müdürü

8 frekans değerinin yer aldığı ve %6,35 yüzdellik dileme sahip bu temada öğretmenlerin belirtmiş olduğu metaforlarda müdürlerin adaletli bir yönetim anlayışı benimsemeleri işlenmiştir. Tablo 8’de verilen metaforlar ise Adalet (3), Hakem(2), Terazi(2), Hâkim(1), şeklinde toplanmıştır. Aşağıda bu tema ile ilgili metafor örnekleri verilmiştir.

“Adalet gibidir çünkü herkese eşit davranmasını bilir.” Ö72

“Adalet gibidir çünkü yöneticilik hak ve adaletle gerçekleşir.” Ö42

“Hakem gibidir çünkü nasıl bir hakem sahada olan her şeye hakim olup adaletli bir şekilde yönetiyorsa okul müdürü de öyle olmalı okulda olup biten her şeyden haberi olmalıdır.” Ö95

“Hakim gibidir çünkü doğru kararlar vermelidir.” Ö119

“Terazi gibidir çünkü adil olmalı ve herkese eşit davranmalıdır.” Ö53

“Terazi gibidir çünkü her öğretmen ve öğrenciye eşit mesafede olmalıdır.” Ö110

Tablo 8.

SIRA NO	METAAFOR ADI	(f)
1	Adalet	3
2	Hakem	2
3	Terazi	2
4	Hakim	1
Toplam Öğretmen Sayısı		8
Toplam Metafor Sayısı		4

3.7. Lider Yol Gösteren Temasına göre Yönetici Olarak Okul Müdürü

23 frekans değerinin yer aldığı ve %18,26 yüzdellik dileme sahip en çok metaforun toplandığı bu temada liderlik özelliğinin en önemli vasıflarından olan yol gösterici olmanın önemi aktarılmıştır. Tablo 9’da verilen metaforlar ise Lider (6), Orkestra Şefi (4), Teknik Direktör (2), Çoban (1), Elzem (1), Vizyon (1), Abi (1), Eğitim Uzmanı (1), Heykeltıraş (1), Kılavuz (1), Makinist (1), Önder (1), Teşvik Eden (1), Yönetmen (1), şeklinde toplanmıştır. Aşağıda bu tema ile ilgili metafor örnekleri verilmiştir.

“Lider gibidir çünkü onun önderliğinde okul yükselir.” Ö124

“Lider gibidir çünkü her toplulukta işlerin ilerlemesi için gerçek bir lidere ihtiyaç vardır.” Ö 29

“Orkestra şefi gibidir; çünkü okulu şef gibi yönetip güzel eserler çıkarmasını sağlar.” Ö 127

“Orkestra şefi gibidir çünkü her enstrümanın çıkardığı sesi ve ahengi bilerek onlarca farklı enstrümanı hayalindeki tınıya (hedefe) ulaşmak için uygun zamanda devreye sokmasını ve aynı zamanda tüm enstrümanları melodiye ortak etmesini bilmesi gerekir.” Ö39

“Elzem gibidir çünkü o olmadan işler düzenli olmaz.” Ö24

“Eğitim uzmanı gibidir çünkü eğitim konusunda her şeyi bilir.” Ö71

“Makinist gibidir çünkü o olmazsa tren raydan çıkar.” Ö123

“Heykeltıraş gibidir çünkü elindeki madenden güzel eserler çıkartmalı.” Ö121

Tablo 9.

SIRA NO	METAAFOR ADI	(f)
1	Lider	6
2	Orkestra Şefi	4
3	Teknik Direktör	2
4	Çoban	1
5	Elzem	1
6	Vizyon	1
7	Abi	1
8	Eğitim Uzmanı	1
9	Heykeltıraş	1
10	Kılavuz	1
11	Makinist	1
12	Önder	1
13	Teşvik Eden	1
14	Yönetmen	1
Toplam Öğretmen Sayısı		23
Toplam Metafor Sayısı		14

3.8. Çalışkanlık Temasına göre Yönetici Olarak Okul Müdürü

3 frekans değerinin yer aldığı ve %2,39 yüzdelerik dileme sahip bu tema altında okul müdürlerinin çalışkanlığı okul için yaptığı gayretler ön plana çıkarılmıştır. Tablo 10'da ön plana çıkan metaforlar ise Arı (1), Özveri (1), Konyaspor (1), şeklinde bir araya gelmiştir. Aşağıda bu tema ile ilgili metafor örnekleri verilmiştir.

*“Özveri gibidir; çünkü okul içinde öğretmenler arasında birliği ve beraberliği sağlıyor. Yeri geliyor öğretmenlerden hatta hizmetliden çok okul için gece gündüz, tatil demeden kendinden feragat edip çalışmaktadır.”*Ö59

“Konyaspor gibidir çünkü mütevazı kadroyla başarıyı yakalayabilmeli.” Ö48

“Arı gibidir çünkü çok çalışması gerekir.” Ö114

Tablo 10.

SIRA NO	METAAFOR ADI	(f)
1	Arı	1
2	Özveri	1
3	Konyaspor	1
Toplam Öğretmen Sayısı		3
Toplam Metafor Sayısı		3

3.9. Otorite Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü

6 frekans değerinin yer aldığı ve % 4,76 yüzdelerik dileme sahip bu otorite temasında öğretmenler okul müdürlerinin otorite odağı olduklarını belirtmişlerdir. Tablo 11'de öne çıkan başlıca metaforlar ise Patron(3), Disiplin(1), Komutan(1), Otorite(1) şeklinde oluşmuştur. Aşağıda bu tema ile ilgili metafor örnekleri verilmiştir.

*“Patron gibidir çünkü yönetmek iş bilmek gerekir.”*Ö81

*“Otorite gibidir çünkü otoritenin olmadığı yerde düzen işlemez.”*Ö49

“Disiplin gibidir çünkü okulu düzene sokacak olan odur.” Ö99

*“Komutan gibidir çünkü emrindeki askerler ile zaferlere ulaşır.”*Ö117

Tablo 11.

SIRA NO	METAAFOR ADI	(f)
1	Patron	3
2	Otorite	1
3	Disiplin	1
4	Komutan	1
Toplam Öğretmen Sayısı		6
Toplam Metafor Sayısı		4

3.10. Rol Model Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü

9 frekans değerinin yer aldığı ve %7,15 yüzdelerik dileme sahip bu rol model temasında öğretmenler okul müdürlerinin rol model olduğunu, öğretmenlerin kendilerini örnek aldıklarını belirtmişlerdir. Tablo 12'de öne çıkan başlıca metaforlar ise Can Simidi(1), Bahçıvan(1), Ayna(1), Fener(1), Güneş(1), Işık(1),Liyakat Sahibi(1), Ön Yüz(1), Vizyon(1) şeklinde oluşmuştur. Aşağıda bu tema ile ilgili metafor örnekleri verilmiştir.

“Can simidi gibidir çünkü eğer gerekli niteliklere sahip değilse öğretmen, öğrenci hatta veli boğulur.”Ö5

“Bahçıvan gibidir çünkü okulu güzelleştirip vitrini oluşturacak olan odur.”Ö115

“Ayna gibidir çünkü kimse aynaya dikkatli bakmaz taklit eder.”Ö75

“Fener gibidir; çünkü geleceğe, öğretmenlere ve öğrencilere ışık saçması aydınlatması gerekir. O yüzden fenerdir. Yol göstericidir. Yolumuzu aydınlatmalıdır.” Ö20

“Güneş gibidir çünkü herkesi aydınlatır.” Ö97

“Işık gibidir çünkü okul yöneticisinin becerisi, kalitesi, kültürü, okuldaki öğrenci ve öğretmenleri doğrudan etkiler.”Ö37

Tablo 12.

SIRA NO	METAAFOR ADI	(f)
1	Can Simidi	1
2	Bahçıvan	1
3	Ayna	1
4	Fener	1
5	Güneş	1
6	Işık	1
7	Liyakat Sahibi	1
8	Ön Yüz	1
9	Vizyon	1
Toplam Öğretmen Sayısı		9
Toplam Metafor Sayısı		9

3.11. Mütevazı Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü

3 frekans değerinin yer aldığı ve %2,39 yüzdelerik dileme sahip bu mütevazı temasından okul müdürlerinin esnek davranıp, çalışan personelini nazik bir şekilde yönetmesinin gerekliliği dile getirilmiştir. Tablo 13’de öne çıkan başlıca metaforlar ise Arkadaş(1), Abi(1), Esnek(1) şeklinde oluşmuştur. Aşağıda bu tema ile ilgili metafor örnekleri verilmiştir.

“Abi gibidir çünkü çalışma ortamı kardeşlik içinde olmalıdır resmiyet olmamalıdır.”Ö9

“Arkadaş gibidir çünkü üzerime baskı kurmaz.”Ö82

“Esnek gibidir çünkü ihtiyacın olduğu zaman okuldan çıkıp işlerini halledebilirsin.”Ö46

Tablo 13.

SIRA NO	METAAFOR ADI	(f)
1	Arkadaş	1
2	Abi	1
3	Esnek	1
Toplam Öğretmen Sayısı		3
Toplam Metafor Sayısı		3

3.12. Sorumluluk Temasına göre Yönetici Olarak Okul Müdürü

8 frekans değerinin yer aldığı ve % 6,35 yüzdelerik dileme sahip bu sorumluluk temasından okul müdürlerinin okul ile ilgili sorumluluklarının çok olduğunu belirtmişlerdir. Tablo 14’de öne çıkan başlıca metaforlar ise Kaptan(3), Bulut(1), Bahçıvan(1), Ateşten Gömlek(1), Baba(1), Taşıt(1), şeklinde oluşmuştur. Aşağıda bu tema ile ilgili metafor örnekleri verilmiştir.

“Baba gibidir çünkü okulun tüm problemlerin çözümünden sorumludur.”Ö85

“Kaptan gibidir çünkü başta dümende o vardır. Onun pusulası şaşarsa tüm mürettebat yoldan çıkar.”Ö93

“Kaptan gibidir çünkü okulu yönetmek sorumluluk ve kaptanlık gerektirir.” Ö96

“Taşıt gibidir çünkü bürokrasinin, kurumun ve üst yöneticileri yüklediği sorumluluk ve yükü taşır.”Ö36

“Bulut gibidir çünkü bazen güneşten korur bazen yağmur olup yağar.”Ö64

“Bahçıvan gibidir çünkü Okulu güzelleştirip vitrin oluşturmaktan sorumlu olan odur.”Ö115

“Ateşten gömlek gibidir çünkü mesuliyet sorumluluk hesap verilebilirlik ile görev bilinci gerektirir.” Ö74

Tablo 14.

SIRA NO	METAAFOR ADI	(f)
1	Kaptan	3
2	Bulut	1
3	Bahçıvan	1
4	Ateşten Gömlek	1
5	Baba	1
6	Taşıt	1
Toplam Öğretmen Sayısı		8
Toplam Metafor Sayısı		6

3.13. Motive Edici Temasına göre Yönetici Olarak Okul Müdürü

2 frekans değerinin yer aldığı ve % 1,58 yüzdelik dileme sahip bu motive edici temasından okul müdürlerinin çalışanlarını motive etmeleri gerektiği belirtmişlerdir. Tablo 15'te öne çıkan başlıca metaforlar ise Rüzgâr(1), Baba(1), şeklinde oluşmuştur. Aşağıda bu tema ile ilgili metafor örnekleri verilmiştir.

“Babacan gibidir çünkü idareler genel olarak erkek ve biz kadınların çocuk ev işi gibi sebeplerle işimize konsantre ve motivasyon konusunda sorun yaşayabiliyoruz. Bu noktada okul müdürü bizi motive edici olmalıdır.”Ö51

“Rüzgâr gibidir çünkü eğitim ortamının başarılı olması için eğitim elemanlarını sürükleyici görev yapar. Rüzgâr yağmur getirir. Müdür de başarılı olunacak ortamı oluşturur. Bazen Meltem gibi ılık eser, bazen Poyraz gibi dondurur.”Ö22

Tablo 15.

SIRA NO	METAAFOR ADI	(f)
1	Rüzgâr	1
2	Baba	1
Toplam Öğretmen Sayısı		2
Toplam Metafor Sayısı		2

3.14. Acınacak Temasına göre Yönetici Olarak Okul Müdürü

3 frekans değerinin yer aldığı ve % 2,39 yüzdelik dileme sahip bu acınacak temasından okul müdürlerinin zor durumda kaldıkları ve bu durumun onları acınacak hale getirdiği belirtmişlerdir. Tablo 16'da öne çıkan başlıca metaforlar ise Amele(1), Yedi Kocalı Hürmüz (1), Modern Köle (1), şeklinde oluşmuştur. Aşağıda bu tema ile ilgili metafor örnekleri verilmiştir.

“Amele gibidir çünkü herkesin isteklerini yapmak sürekli çalışmak zorundasındır.”Ö61

“Yedi kocalı Hürmüz gibidir çünkü herkesi tatmin etmesi beklenir. Aşağıdan yukarıya öğrenci, veli, öğretmen, hizmetli, memur, şube müdürü, ilçe müdürü, il müdürü, kaymakam, belediye başkanı, vali, takati yeterse bakana kadar bir mutluluk zinciri kurması istenir” Ö41

“Modern köle gibidir çünkü sorumluluk çok maddi manevi kazancı çok düşük ” Ö44

Tablo 16.

SIRA NO	METAAFOR ADI	(f)
1	Amele	1
2	Yedi Kocalı Hürmüz	1
3	Modern Köle	1
Toplam Öğretmen Sayısı		3
Toplam Metafor Sayısı		3

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma Çumra'da görev yapan 127 öğretmen ile yürütülmüştür. Üretilen Metaforların incelenmesi sonucunda 1 metafor müdür ismi (özel isim) belirttiği için analiz sürecine dahil edilmemiş ve veri setinden çıkartılmıştır. 126 öğretmenin ürettiği metaforlar içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bu metaforlar temalara ayrılarak sınıflandırılmıştır.

Araştırma sonucunda 126 öğretmen 69 farklı metafor geliştirmiştir. Bu metaforlar ise 14 farklı temada toplanmıştır. Metaforlar ilişkilendirildikleri tema açısından ele alındığında Baba (14), Abi (12), İdare (6), Lider (6), Arkadaş (4), Orkestra Şefi (4), Adil (3), Direk (3), Kaptan (3),metaforlarının öne çıktığı anlaşılmaktadır. Aydoğdu (2008), Cerit (2008), Dönmez(2008), Kösterelioğlu(2014) Yalçın ve Erginer(2012), Çobanoğlu ve Gökalp (2015) ve Korkmaz ve Çevik(2018) tarafında yapılan araştırmada da ortaya çıkan sonuçlarla benzerlik olduğu görülmektedir.

Araştırmada elde edilen veriler katılımcıların açıklamaları ile beraber sınıflandırıldığında metaforların 14 farklı tema altında toplandığı görülmüştür. Bunlardan Lider ve Yol Gösterici Temasının (23), Koruyucu, Güven Verici Temasının (19), Sorun Çözücü Temasının (17), Destekleyici ve Kucaklayıcı Temasının (10), Değerli ve Vazgeçilmez Temasının (10) öne çıkan kategoriler olduğu anlaşılmaktadır. Motive Edici Teması (2), Acınacak Teması(3), Mütevazı Teması (3) Çalışkanlık (3) temasının en az tema olarak belirlendiği ortaya çıkmıştır.

4.1. Tartışma

“Koruyucu ve Güven Verici Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü” temasındaki metaforlar incelendiği zaman görülmektedir ki okul müdürü herkesi gözetip kollayan onlara güven veren ve onların sığınacağı bir liman olarak görülmektedir. Herkesi bir çatı altında toplayıp, tüm çalışanları gözetip, koruyup, onların müdüre güvenip rahatlıkla dertlerini sorunlarını paylaştığı biri olmasını istedikleri düşünülmektedir. İnsan faktörünün ön planda olduğu eğitim kurumlarında öğretmen eğer güven konusunda sorun yaşamaz ise daha mutlu ve başarılı olacağı öğrencilere daha yararlı olacağı fikri hâsıl olmuştur. Yalçın’a (2011) göre öğretmenlerin kendilerini güvende hissetmesi kaliteli bir eğitime yardımcı olabilir. Daha önce yapılan Yalçın (2011), Kösterelioğlu(2014),Çobanoğlu ve Gökalp(2015) ve Korkmaz ve Çevik’in (2018) araştırma sonuçlarıyla benzer özellikler taşımaktadır.Okul müdürünün koruyucu özelliği lise öğrencilerine yapılan araştırma(Aslan, Bilgili ve Kaya, 2018) ile de benzerlik göstermektedir.

“Destekleyici ve Kucaklayıcı Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü” temasındaki metaforlar incelendiği zaman öğretmenlerin okul müdürlerini adeta ağacı ayakta tutan kök, binayı ayakta tutan temel, zincir ve bu zincirin halkası olarak algılamakta oldukları tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak öğretmenler okul müdürünü herkesi destekleyen, hiç kimseyi ayırt etmeden halka görevi yaparak bütün farklılıklara rağmen bütün herkesi birleştirip anne baba şefkati ile kucaklayan olarak görmektedirler.

“Değerli ve Vazgeçilmez Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü” temasındaki metaforlar incelendiği zaman öğretmenler okul müdürlerini okulun vazgeçilmezi, eğer okulda olmadıkları zaman okulun olmayacağı olmazsa olmazı olarak algıladıkları görülmektedir. Okul müdürlerinin okuldaki diğer kişilerle iyi ilişkiler kurması, onların dertlerini dinlemesi, sorunlarına çözüm araması, yardımcı olması hem etkili ve olumlu bir okul ortamı oluşmasına hem de öğrenci, öğretmen ve veliler tarafından hoş ve değerli insanlar olarak algılanmalarına neden olduğu söylenebilir (Yalçın ve Erginer, 2012).

“Olumsuzluk Unsuru Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü” kategorisindeki metaforlar incelendiği zaman öğretmenler okul müdürlerini azrail, kaynana, banka gibi kavramlarla benzer tutmuşlardır. Bu tema da öğretmenlerin müdürlerin olumsuz yönlerinin daha ön planda olduğunu görülmüştür. Öğretmenlerin okul müdüründen uzak durmak istedikleri, onlara acı çektirdiği fikirleri oluşmuştur. Öğretmenler kendilerine kaba davranan, söz ve davranışlarıyla incitici olan, sürekli para işleriyle ilgilenen, kendilerini sürekli gözetleyen kişiler olarak; veliler ise daha çok sürekli para toplayan ve çocuklara sert davranan kişiler olarak nitelendirmişlerdir(Yalçın ve Erginer, 2012). Aynı zamanda Yalçın (2011), çalışmasıyla da benzer özellik taşıdığı görülmüştür.

“Sorun Çözücü Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü” kategorisinde öğretmenler okul müdürlerinin sorunların çözümünde aktif görev almaları gerektiği fikri ön plana çıkmıştır. Okul müdürleri okuldaki sorunlarla bir babanın evlatları ile ilgilendiği bir abinin kardeşlerine gösterdiği şefkat ile yaklaşarak sorunları çözmesi gerektiği dile getirilmiştir. Ortaya çıkan sorunların çözümünde aktif görev alıp olaylar büyümeden çözüme kavuşturan okul müdürlerinin öğretmenler tarafından saygıyla karşılandığı ve öğretmenlerin okul müdürlerine saygı hayranlık beslediği görülmüştür. Bu bulgularYalçın ve Erginer(2012) ve Korkmaz ve Çevik’in(2018) çalışmaları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

“Adalet Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü” başlığı altındaki temada öğretmenler okul müdürlerinin okulları adaletli bir şekilde yönetmesi gerektiği, iyi bir hakem ve hâkim olmalarını istemektedirler. Okullarda öğretmenler arasında ortaya çıkan sorunların başında da adalet kavramının yaygınlaşmaması, müdür ve diğer idarecilerin adaletli bir şekilde okulu yönetmemeleri gelmektedir. Bu gibi konulardan dolayı öğretmenler okul müdürünü adalet kavramı ile izah etmeye çalışmıştır.

“Lider Yol Gösterici Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü” kategorisine göre oluşturulan metaforlar en yüksek frekans değeri almış temadır. Bu temayı incelediğimizde öğretmenler okul müdürlerinin okula, öğretmene, öğrenciye, veliye herkese liderlik edip yol göstermesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca okul müdürlerinin etrafında toplanan öğretmenlere iyi bir liderlik, kusursuz bir orkestra şefliği yaptığı zaman o kurumun yükseleceği güzel işler yapacağı fikri hâkim olmuştur. Elinde var olan kadro ile güzel işler başaran bir teknik direktör edasıyla okul müdürü de takımını başarıdan başarıya koşturabilmektedir. Bu bulgular Yalçın ve Erginer(2012) ve Korkmaz ve Çevik’in(2018) çalışmaları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

“Çalışkanlık Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü” teması incelendiği zaman okul müdürünün çalışkan olması gerektiği ön plana çıkmıştır. Çalışkan olan okul müdürlerinde öğretmenlerinde çalıştığı, çalışmayan okul müdürlerinin okullarında ise öğretmenlerin çalışmadığı fikri ön plandadır. En az metaforun bu bölüm için ortaya çıkması okul müdürleri açısından olumsuzluk olarak algılanabilmektedir. Bu temanın Cerit (2008), Koçak (2011), Yalçın ve Erginer(2012) ve Korkmaz ve Çevik’in(2018) yaptığı çalışmalar ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

“Otorite Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü” kategorisindeki metaforlar incelendiği zaman okul müdürlerinin disiplin ve otoriteye önem verdikleri bir komutan gibi okulları yönettikleri anlaşılmaktadır.

“Rol Model Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü” kategorisi incelendiği zaman okul müdürünün tüm okula öğretmenlere rol model olması gerektiği belirtilmiştir. Okul müdürü yapmış olduğu güzel işler ve örnek davranışlarla öğretmenleri bir fener gibi aydınlatıp onların kendisini örnek almalarını sağlamalı adeta güneş gibi aydınlatmalıdır.

“Mütevazı Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü” bu kategoride öğretmenler okul müdürlerinin hoşgörülü olması katı kurallardan uzak durması gerektiğini insan davranışlarının olumlu yönde gelişmesi noktasında mütevazı davranıp onların kalbini kazanmaları gerektiğini dile getirmiştir. En az frekans değerine sahip metafor ve temalardan olması okul müdürleri açısından olumsuzluk belirtisidir. Karademir (2008)’in görüştüğü öğrencilerin % 50’ye yakını okul müdürlerinin nazik olmadığı yönünde görüş belirtmiştir.

“Sorumluluk Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü” bu kategoride öğretmenler okul müdürlerinin okullarda bütün işlerden sorumlu olduğunu belirtmişlerdir. Sorumluluk sahibi müdürler ise layıkıyla görevlerini yerine getirdikleri zaman bir bahçıvan edasıyla okulu çok güzel hale getirdikleri, bir kaptan edasıyla okulu zorlu şartlarda bile güzel limana taşıdıkları görülmüştür. Bunun için okul müdürleri sorumlulukların yerine getirme noktasında gideceği yolu iyi bilen birer kaptan olmalıdır.

“Motive Edici Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü” bu kategoride öğretmenler tarafından en az belirtilen tema olmuştur. Okul müdürlerinin öğretmenleri motive etme noktasında eksik olduğu savunulabilir. Bu açıdan Yalçın ve Erginer’in (2012), çalışmaları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

“Acınacak Temasına Göre Yönetici Olarak Okul Müdürü” bu kategoride öğretmenler, okul müdürlerini her şeyden sorumlu olduğu için durumlarını acınacak halde görmektedirler. Okulların her şeylerinden müdürler sorumlu olup karşılığının olmaması da öğretmenler tarafından müdürlük yapılmayacak bir iş olarak algılanmaktadır.

4.2. Sonuç

- ✓ Bu çalışma neticesinde 126 katılımcının bakış açısından Yönetici Olarak Okul Müdürü kavramına ilişkin 69 farklı metafor ortaya atılmıştır.
- ✓ Bu metaforlar 14 farklı temada toplanmıştır.
- ✓ Bu temalarda toplanan öğretmen algıları görev yapan okul müdürlerinin benimsemesi gereken liderlik özellikleri bakımından yol haritası oluşturmada örnek teşkil edecektir.
- ✓ Bu metaforlar ve temalar yorumlanması sonucunda araştırmacılar, uygulayıcılar ve politika geliştiriciler için olumlu öneriler geliştirilmiştir.

4.3. Öneriler

Bu çalışma ile öğretmenler okul müdürlerinin babacan, anlayışlı, kucaklayan, gözetip kollayan, rollerinden etkilendiği görülmüş olup bu rollerinin liderlik özelliklerini kendinde toplayarak yönlendiren okul müdürü olarak devam etmesinin uygun olabilir.

Gelecekte idareci olmak isteyen veya halen devam eden idarecilerin bu metaforlardan yola çıkarak olumlu kabul görmüş özelliklerin benimsenmesi noktasında örnek teşkil edebilir.

Örnek olan olumlu müdür davranışlarının gelişmesi için gerekli çalışmalar yapılabilir. Ayrıca bu araştırma öğretmen algıları dikkate alınarak yapılmıştır. Aynı çalışma okullarımızın ana paydaşlarından öğrenci ve velilerin gözünde müdür algısı çalışması yapılabilir.

KAYNAKÇA

1. Akan, D., Yalçın, S., Yıldırım, İ. (2014). “Teachers’ metaphoric impressions related to school manager”, İlköğretim Online, 13(1), 169- 179.
2. Aslan, O., Bilgili, A., & Kaya, A. V. (2018). “Liselerde okuyan öğrencilerin okul müdürüne ilişkin metaforik algıları”, Bilim Armonisi, 1(1), 11-17.

3. Aydoğdu, E. (2008). İlköğretim okullarında öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar yardımıyla analizi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
4. Balcı, A. (1993). Etkili okul: Kuram, uygulama, ve araştırma, Yavuz dağıtım, Ankara.
5. Balcı, A. (1999). Metaphorical images of school: school perceptions of students, teachers and parents from four selected schools (in Ankara), Yayımlanmamış doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
6. Balcı, A. (2014). Etkili okul ve okul geliştirme (7. bsk.), Pegem Akademi, Ankara.
7. Balcı, A. (2021). “Okul yöneticiliğinin meslekleşmesi”, Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama, 4(2), 62-78.
8. Boydak Özan, M.,& Şener, G. (2014). “Öğretmenlerin okul müdürü algılarının liderlik modellerine göre incelenmesi: Elazığ ili örneği”, Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi, 1(2), 111-130.
9. Bursalıoğlu, Z. (2002). Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış (17. Bsk.), Pegem A, Ankara.
10. Cerit, Y. (2010). “Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri”, Eğitim ve Bilim, 33(147): 3-13.
11. Cerit, Y. (2008). “Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(4): 693-712.
12. Çobanoğlu, N.,& Gökalp, S. (2015). “Öğretmen adaylarının okul müdürüne ilişkin meteforik algıları”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(31): 279-295.
13. Demirtaş, H.,& Özer, N. (2014). “Okul müdürlerinin bakış açısıyla okul müdürlüğü”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 22(1), 1-24.
14. Dönmez, Ö. (2008). Türk eğitim sisteminde kullanılan yönetici metaforları (Kayseri ili örneği), Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
15. Eraslan, L. (2011). “Sosyolojik metaforlar”, Akademik Bakış Dergisi, 27: 1-22.
16. Girmen, P. (2007). İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları, Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
17. Guba, E. G. (1981). “Criteria for assessing the trustworthiness of Naturalistic Inquiries”, Educational Technology Research and Development, 29(2): 75-91.
18. Gülmez, D. D.,& Yavuz, M. (2016). “Okul müdürlerinin seçimi ve yetiştirilmesine yönelik bir model önerisi”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40(40): 220-233.
19. Gürbüz, R., Erdem, E., & Yıldırım, K. (2013). “Başarılı okul müdürlerinin özellikleri”, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (20): 167-179.
20. Karademir, H. (2008). İlköğretim okullarında okul müdürlerine ait iletişimin öğrenciler tarafından algı düzeyleri, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
21. Korkmaz, M. ve Çevik, M. S. (2018). “Ortaokul öğretmenlerinin müdür kavramına ilişkin metaforik algıları”, Journal of Theoretical Educational Science, 11(4): 973-1002.
22. Koçak, O. (2011). “Okul müdürlerinin; öğrencilik, öğretmenlik ve müdürlük dönemlerindeki okul yöneticiliğine ilişkin metaforik algıları”, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
23. Kösterelioğlu, M. A. (2014). “Öğretmen adaylarının okul yöneticisi kavramına ilişkin metaforik algıları”, Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks , 6(3): 115-133.
24. Küçükgençay, N. (2019). Tam sayılar ve tam sayılarda işlemler konularında öğretmen ve öğretmen adaylarının kullandıkları benzetimler, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
25. Krefting, L. (1991). “Rigor in qualitative research: The assessment of trustworthiness”, The American journal of occupational therapy, 45(3): 214-222.
26. Patton, M. Q. (2002). Qualitative research and evaluation methods (3rd ed.), Sage, Thousand Oaks, CA.

27. Merriam, S.B. (2009). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve etik, (Ed. S. Turan, S.), Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber, ss. 199-228, Nobel, Ankara.
28. Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis: An expanded source book (2nd ed.), Sage, Thousand Oaks, CA.
29. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yönetici Seçme ve Yerleştirme Yönetmeliği
30. rc, D. (2014). “ğretmen adaylarının okul, okul yönetimi ve Türk eğitim sistemine yönelik metaforik algıları”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 20(3): 327-358.
31. zdemir, S., Sezgin, F., Karip, E., & Erkan, S. (2010). “İlköğretim okulu ğrencilerinin okul iklimine etkisine ilişkin algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi”, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi (38): 213-214.
32. Özdil, İ. (1973). Eğitimde yeniliğe doğru, Mesleki ve Teknik ğretim Kitapları, Ankara.
33. Saban, A. (2008). “Okula ilişkin metaforlar”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 55(55): 459-496.
34. Saban, A. (2009). “ğretmen adaylarının ğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(2): 281-326.
35. SEZER, ř. (2018). “Okul müdürlerinin yönetsel özellikleri, kültüre bağlı yönetsel değerleri ve kendilerinden beklenen evrensel liderlik değerleri”, OD Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD), 8(3): 715-723.
36. şABAN, A., Koçbeker, B. N., & Saban, A. (2006). “ğretmen adaylarının ğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 6(2): 509-522.
37. şahan, G. (2018). “Etkili okul müdürlerinin zellikleri,”II. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu (USEAS2018): 219-225.
38. şahin, M. (2012). “Eğitimi ve okulu etkileyen bazı sosyal değişimlerin kavramsal zmlenmesi”, Milli Eğitim Dergisi, 42(194): 132-148.
39. Tüzel, E., şahin D. (2014). “İlköğretim birinci kademe ğrencilerinin okul yöneticilerine ilişkin metaforları”, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17: 355-396.
40. Uçan Eke, N. (2019). “Edebiyatın metaforik gücü”, Söylem Filoloji Dergisi, 4(2): 238-253.
41. Yalçın, M. (2011). İlköğretim okullarında okul müdürüne ilişkin metaforik algılar, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
42. Yalçın, M., & Erginer, A.(2012). İlköğretim okullarında okul müdürüne ilişkin metaforik algılar, ğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi 12(31), 279-295.
43. Yalçın, M.,& Erginer, A. (2014). “İlköğretim okulu ğrencilerinin okul müdürüne ilişkin yaptıkları izimler”, Eğitim ve Bilim Dergisi, 39(171): 270-285.
44. Yavuz, M. (2015). ğrenme liderliği, Anı Kitabevi, Ankara.
45. Yavuz, M. (2016). Yeni nesil okul "Araştırın Okul", Eğitim Yayınevi, Konya.
46. Yazar, T., zekinci, B., & Lala, . (2017). “ğretmen ve okul yöneticilerinin değerler eğitimi kavramına ilişkin metaforik algıları”, Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 5(3): 245-269.
47. Yeşil, A. (2016). “Liderlik ve motivasyon teorilerine yönelik kavramsal bir inceleme”, Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, 2(3):158-180.
48. Yıldırım, N. (2011). “Yöneticilik görevinin okul müdürlerine olumlu ve olumsuz katkıları”, Eğitim ve Bilim, 36(161): 230-245.
49. Yıldırım, A, & şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, Seçkin Yayınları, Ankara.
50. Yıldırım, N., & Uğur, M. (2011). “ğrencilerin algısından okul müdür imgelerinin karikatürize ifadeleri”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 19(2): 409-426.
51. Zembat, R., Tuneli, H. İ., & Akşın, E. (2015, Mayıs). “Okul ncesi ğretmen adaylarının “okul yöneticisi” kavramına ilişkin algılarına yönelik metafor alışması”, Uluslararası Katılımlı III. ocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi “Erken Müdahale”, Ankara.